

ROSÓŁ (28) *sb m*

Pierwsze o jasne; -ół; -oł-, -ol-.

sg N rosół (6). ◇ A rosół (1). ◇ I rosół(e)m (4). ◇ L rosole (15). ◇ pl N rosółowie (1). ◇ L rosoléch (1).

Sł stp, Cn notuje, Linde XVI (cztery z niżej notowanych przykładów) – XVIII w.

1. *Słona woda (23)* : Wízelkie párchy bądź ná nogach/ álbo y gdzie indzie/ niżli ié czym námázować bédzielz/ drzewiéy rofołem álbo moczem vmyway. *SienLek* 180v, 175, 182; [SEdy álbo naczyńia w ktore ma być Mołzcz wlewan/ potrzebá ie pierwey wypłokác czyřtym rofołem/ á gębka wytrzeć *Cresc* 1571 340, 359].

Przen: Sytuacja, zwłaszcza trudna, kłopotliwa (8) :

*Zwroty: »leżec, [być] w rosole« = mieć kłopoty, być w trudnej sytuacji (1): [Łazarz, darując filozofowi swoje księgi, zastrzegł:] Przeto tym czáfem inřzych rzeczy pytay/ A moje xięgi przy řkonaniu czytay. [...] Támże przywiedzion mój Philozoph ktemu/ Ze przyřiągł dořyc vczynić wřzytkiemu. [...] wřiął Philozoph Xięgi/ Dawnoby w nich był/ by nie dla przyřięgi. Owa ták długo leżał w tym rofole/ Ze oné Xięgi rozłóżył po řtole. Pocznie wártowác *KochFr* 64; [raczcie Wm. obaczyć, w jakimeřmy tu rosolie, iż gdybyřmy [...] kielkiem dni czasu tego omieszkali, już byřmy te nakłady, zatrudnienia i niebezpieczeństwa daremnie podjęli [...] i ze sromotą naszą [...] nazad wrócić byřmy się musieli. *DiarPos* 21; *BielKron* 1597 508 (Linde)].*

*»zostać, leżec, [trwać] w (swym) rosole« = pozostać w swym dotychczasowym położeniu, w tym, co sobie ktoś zgotował [szyk zmienny] (2:1): Poki im fráfzki piřzeřz/ to rádři czytáią/ Piřže co řtátecznego/ řrodze řię gniewáią. Bo prawie (iáko mowią) to ie w oczy kole/ Snadř im miło ták leżec w řwym řtárym rofole. *Prot* A2v; á bialeygłowie ták tho ieřt wielka/ y hániebna lekkość/ iż o ktorey raz thá řłává rořpuřty/ á bezwřtydu głořno wynidzie/ bądź to prawdá/ ábo nieprawdá/ iuř tá niebogá záfwdy w thym rofole zořtác muři. *GórnDworz* T8, G6v; [Ieřli téř w rofole řwym y w řwéy řlepoćie trwác bęđziemy/ á řuřkę z oczu nářzych niezedrżemy/ nic nád to pewnieyřzého/ ieno že przenieřie Pan Bóg kořcioł řwóy [...] odéymie koronę *JanSyjon* 126; x. Paweł upornie w tym rosolie został, a nie pokutował *AktaSynod* IV 357].*

*Wyrażenie przyimkowe: »w rosolie« (8): ActReg 51; Ach ty Iempřar moiá/ W iákim teraz rofole řćinřiona myřl twoiá. Suřzy twé řerce teraz płomień niezgářzony/ Biiá ná cię tefkńice *GosřCast* 16; Dawny to wářz obyczay/ ledá komu daćie Wiáreř/ á nas w rofołéch rádři zániechaćie *GosřCast* 65, 49; [iednáć zádźierzeć ieřzce Pořty rádřili/ dla Zygmunťa Ceřářz/ áby go w rofole dla Pruřów trzymáli. *BielKron* 1597 320 (Linde)]. Cf *Zwroty*.*

a. Do gotowania jedzenia (6) :

*Zwrot: »w rosolie (u)warzyć, uwarzony« [szyk zmienny] (3:2): Kolana theřz kokořze z nogami řpołem w rofole vwarzywřzy/ na bołenie řzije powagáią [!] *FalZioł* IV 19b, IV 43a, 46b; Powiedáią drudzy/ iřby tám nie było zálawtu [= plastra] řadnego/ ále řkorá telko byłá liná w rofole vwářzonego *GórnDworz* Tv [idem] *WerGořc* 253.*

Przen (1) : Gdzye gory bliřko řłone/ teř y wodá řłona/ Abowiem to oboygu/ ieřt rzecz przyrodzona. A gdzye teř řiářką řmierdzą/ teř wodá řmierdząca/ A gdzye ogniem pařáią/ tedy teř

gorąca. Bo kiedyby to łożce łożo łożowowało/ Pewnieby y iezyoro też każde śmierdzyało. Albo takie gorące albo łożone było/ Czyścieby fie w rosole nam wżytko wárzyło. *RejWiz* 146v.

b. *Do konserwowania jedzenia; salsugo BartBydg, Mącz, Calep, Cn; muria (muries) BartBydg, Mącz, Cn; salsilago Mącz, Calep, Cn; liquamen BartBydg (6)* : Liquamen, proprie est piscium seu salsugo vel muria, aqua sale conmixta, rosol *BartBydg* 82b; Muriaticus, Długo w rosole leżący. *Mącz* 238a; Asservare carnes sale, vel in sale, Włolić/ w rośól włożyć. *Mącz* 389a, 238a, 364d; *Calep* 939a; [chowanie ich [*jablek*] długie bywa gdyby [...] wybrawszy co nazdrowfze námoczyć ie w morfka wodę albo w rośól/ potym^m gdy fie nápoią/ po trzecim dniu ná łożcu ie łożyc *Cresc 1571* 425; *Volck Xxx3*].

2. *Wywar mięsny (2)* : Włęc iuz y mnieifzego łożanu brácia náfzy tak fie tego chwyćili [...]. Iuz to wżdy iako tako kiedy pieczyfte albo co w rosole/ coby miało być ná iedney mifie iż to rozno rozłoża/ iż będzie gęś ná infzey mifie/ kur ná infzey/ thákze też mięło albo cietrzew ná infzey. *RejZwierc* 59.

Iron. (1): (did) Kofmus v kazuie Pawłowi czofs dzjwnego wyflo s Kupcza (-) [...] Snacz tho ona trycezyna Ktora rodem wyfla zrzima Abo wymyflanie pořthy Dla kthorych wiecz Człowiek pořthy Mnima yř wřytko złe zmyie Iż yadł grżanky wodę piye Tak miekko pořłał Duffy Czala nocz pił a wdzien łoży Piecze/ łożazy za łwe winy B y miał czynjc' przenofynij Bo wiem ony rośółowie Flegmę mnożą y niezdrawie *RejKup R*.

3. *Roztwór powstały przy konserwacji ryb w słonej wodzie [od czego [= z czego] (żywotne)] (1)* : Trzećie [*krszczyce, tj. guzy końskie*] miedzy łożora/ á mięsem bywają/ thy gorzałką dobrą náciéray/ albo rośółem od łożzuki świeżey/ coby dobrze łożony był *SienLek* 182v.

4. *n-pers (2)* :

Zestawienia (2): Iakom ia nyezabil opatrnego Macyeya rzeczzonego Rosol schewcza *ZapWar 1518* nr 2231; *PapPan I4*.

Synonimy: **1.** solanka; **b.** lak; **2.** jucha, polewka, szałsza, zupa, zuwka.